

Я. В. Есіс

БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА

ПЛАНЫ-КАНСПЕКТЫ ЎРОКАЎ

7

клас

(I паўгоддзе)

Дапаможнік для педагогаў устаноў
агульнай сярэдняй адукацыі

М а з ы р
«Выснова»
2 0 2 0

УДК 372.811.116.13.046.14
ББК 74.268.8(4Бєи)я721
Е83

Р э ц е н з е н т ы :

кандыдат філалагічных навук, дацэнт, загадчык кафедры беларускай і замежнай літаратуры УА «Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка»

І. М. Мішчанчук;

настаўнік беларускай мовы і літаратуры вышэйшай кваліфікацыйнай катэгорыі
ДУА «Сярэдняя школа № 16 г. Мазыра»

Г. У. Акуленка

Есіс, Я. В.

Е83 Беларуская літаратура : планы-канспекты ўрокаў. 7 клас (I паўгоддзе) : дапаможнік для педагогаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі / Я. В. Есіс. — Мазыра : Выснова, 2020. — 126 [2] с.

ISBN 978-985-27-0392-5.

Выданне ўключае паўрочныя распрацоўкі па беларускай літаратуры для 7 класа на I паўгоддзе навучання і змяшчае 28 урокаў у адпаведнасці з вучэбнай праграмай для ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання. Распрацаваная сістэма пытанняў і заданняў дапаможніка скіравана на актывізацыю пазнавальнай дзейнасці і выпрацоўку творчых уменняў вучняў, утрымлівае дыферэнцыяцыю заданняў па ўзроўнях складанасці, у якіх таксама прасочваюцца выходы на міжпрадметныя (беларуская мова, гісторыя, мастацтва) і ўнутрыпрадметныя (паэзія, проза, драматургія, літаратурна-разнаўства) сувязі.

Прызначаецца настаўнікам беларускай мовы і літаратуры, студэнтам філалагічных факультэтаў падчас праходжання педагагічнай практыкі ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі.

УДК 372.811.116.13.046.14
ББК 74.268.8(4Бєи)я721

Выданне складаецца з 28 планаў-канспектаў урокаў па беларускай літаратуры ў VII класе на I паўгоддзе. Матэрыял пададзены ў адпаведнасці з вучэбнай праграмай для ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання «Беларуская літаратура. VII клас» (Мінск: НІА, 2017).

У дапаможніку прадстаўлены ўрокі па раздзелах «Уводзіны», «Літаратура — мастацтва слова», «Вершаваныя і прэзаічныя мастацкія творы», «Паэзія. Разнастайнасць ідэйна-эстэтычнага пафасу паэтычных твораў», «Адлюстраванне жыцця ў прэзаічных творах» [апавяданне «На Каляды к сыну» З. Бядулі], якія прысвечаны аналізу праграмных мастацкіх твораў для чытання і вывучэння, твораў для дадатковага чытання, удасканаленню пісьмовага маўлення вучняў (творчыя ўрокі).

Прапанаваныя распрацоўкі ўрокаў пабудаваны ў залежнасці ад тэмы, накіраваны на рэалізацыю пастаўленай мэты і дасягненне навучальнай, развіваючай і выхаваўчай задач. Планы-канспекты распрацаваны з улікам патрабаванняў адукацыйнага стандарту, канцэпцыі вучэбнага прадмета «Беларуская літаратура» і рэалізуюць арганізацыю кампетэнтнаснага падыходу да навучання айчыннага слоўнага мастацтва.

Метадычныя распрацоўкі носяць рэкамендацыйны характар. З прапанаванага дапаможніка настаўнік зможа выбраць неабходнае і патрэбнае, на яго думку, з улікам узроўню падрыхтаванасці вучняў.

Матэрыял будзе карысны настаўнікам беларускай літаратуры, студэнтам філалагічных факультэтаў па спецыяльнасці «Беларуская філалогія».

УВОДЗІНЫ. ЧАРАДЗЕЙНАЯ СІЛА МАСТАЦТВА

Мэта ўрока: стварыць умовы для ўзнаўлення і паглыблення вучнямі ведаў пра літаратуру як мастацкую з’яву ў сістэме яе сувязей з іншымі відамі мастацтва; фарміравання пачуцця гонару і павагі да літаратурнай спадчыны.

Задачы: садзейнічаць развіццю ўменняў вучняў аналізаваць, выказаць і аргументаваць уласную думку; ствараць умовы ўзгадвання найважнейшых прыёмаў і сродкаў мастацкага адлюстравання ў літаратуры; знаёмства з вучэбным дапаможнікам; садзейнічаць развіццю пазнавальных актыўнасці, увагі, вобразнага ўяўлення вучняў.

Абсталяванне: партрэты мастакоў слова і выстава кніг твораў, якія будуць вывучацца на працягу года.

Эпіграф: Мастацтва заключаецца ў тым, каб знайсці незвычайнае ў звычайным, а звычайнае ў незвычайным...

Дэні Дзідро

ХОД УРОКА

I. Арыенціровачна-матывацыйны этап

1.1. Арганізацыйны момант. Стварэнне псіхалагічнага настрою.

1.2. Афармленне вучнёўскіх сшыткаў.

1.3. Знаёмства з вучэбным дапаможнікам па беларускай літаратуры для VII класа, яго структурай, асаблівасцямі выкладання прадмета.

1.4. Слова настаўніка.

— Што ж такое мастацтва? (*Адказы вучняў.*) У слоўніку мы можам знайсці такое тлумачэнне: *мастацтва* — творчае аднаўленне, адлюстраванне рэчаіснасці ў мастацкіх вобразах. Жаданне тварыць прыгожае, тлумачыць рэаліі свету ўзнікла ў чалавека яшчэ ў старажытнасці. І ўжо старажытныя філосафы Платон, Арыстоць спрабавалі характарызаваць віды мастацтва і сістэматызаваць іх. Паводле Арыстоцеля, віды мастацтва адрозніваюцца паміж сабой па прадметах, сродках і спосабах адлюстравання. Па сродках

1. Беларуская літаратура: зборнік творчых работ для тэматычнага кантролю: 5—9 класы: дапаможнік для настаўнікаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання / І. М. Гоўзіч [і інш.]. — Мінск: Аверсэв, 2012. — 159 с.

2. Булаўкіна, І. У. Рэалізацыя асобна арыентаванага навучання на ўроках літаратуры ў 7 класе: навукова-метадычны дапаможнік для настаўнікаў агульнаадукацыйных устаноў / І. У. Булаўкіна. — Мінск: Сэр-Віт, 2005. — 128 с.

3. Логінава, Т. У. Беларуская літаратура ў 7 класе: вучэбна-метадычны дапаможнік для настаўнікаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання / Т. У. Логінава, Т. І. Мароз. — Мінск: Нацыянальны інстытут развіцця, 2012. — 200 с.

4. Логінава, Т. У. Беларуская літаратура ў 7 класе: дапаможнік для настаўнікаў устаноў, якія забяспечваюць атрыманне агульнай сярэдняй адукацыі, з беларускай і рускай мовамі навучання / Т. У. Логінава, Т. І. Мароз. — Мінск: Сэр-Віт, 2005. — 336 с.

5. Логінава, Т. У. Таямніцы паэзіі і загадка прозы: 7 клас: дапаможнік для настаўнікаў агульнаадукацыйных устаноў з беларускай і рускай мовамі навучання / Т. У. Логінава, Т. І. Мароз. — Мінск: Літаратура і мастацтва, 2010. — 72 с.

6. Лявонава, П. І. Беларуская літаратура: 7 клас: тэставыя і тэматычныя заданні: дапаможнік для настаўнікаў устаноў, якія забяспечваюць атрыманне агульнай сярэдняй адукацыі, з беларускай і рускай мовамі навучання / П. І. Лявонава. — Мінск: ТетраСистемс, 2005. — 144 с.

7. Ляшук, В. Я. Вывучэнне творчасці Максіма Багдановіча ў школе: дапаможнік для настаўнікаў / В. Я. Ляшук. — Мінск: Аверсэв, 2008. — 255 с.

8. Ляшук, В. Я. Вывучэнне творчасці Якуба Коласа ў школе: дапаможнік для настаўнікаў / В. Я. Ляшук. — Мінск: Аверсэв, 2006. — 320 с.

9. Мароз, С. Сачыненне-апісанне знешнасці чалавека: Урок развіцця маўлення / С. Мароз, С. Фацеева // Роднае слова. — 2006. — № 2. — С. 61—63.

10. Мароз, С. Сачыненне-разважанне пра ўчынкi людзей: Урок развіцця маўлення / С. Мароз, М. Ржавуцкая // Роднае слова. — 2007. — № 4. — С. 47—49.

11. Міхновіч, Н. А. Беларуская літаратура. 7 клас: рабочы сшытак / Н. А. Міхновіч. — Мінск: Аверсэв, 2016. — 126 с.

12. Планы-канспекты ўрокаў беларускай літаратуры. 7 клас (II паўгоддзе): дапаможнік для настаўнікаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі / А. І. Пушкіна [і інш.]. — Мазыр: Белы Вецер, 2014. — 135 с.

Ад аўтара	3
Урок 1. Уводзіны. Чарадзеіная сіла мастацтва	4
Урок 2. Якуб Колас. «У яго быў свет цікавы...»	9
Урок 3. Янка Купала. «Курган»	14
Урокі 4—5. Янка Купала. «Курган». Вобразы гусяра і князя	18
Урок 6. Творчая работа. Навучальнае сачыненне-разважанне пра ўчынкі герояў	26
Урок 7. Якуб Колас. «Ручэй»	28
Урок 8. Тарас Хадкевіч. «Крынічка»	32
Урок 9. Васіль Быкаў. «Незагойная рана»	37
Урок 10. Васіль Быкаў. «Незагойная рана». Вобраз Тэклі	41
Урок 11. Васіль Быкаў. «Незагойная рана». Майстэрства пісьменніка	47
Урок 12. Творчая работа. Навучальнае сачыненне-апісанне знешнасці чалавека	53
Урок 13. Урок дадатковага чытання. Анатоль Вяцінскі. «Рэквіем па кожным чацвёртым»	56
Урок 14. Максім Танк «Паэзія»	61
Урок 15. Максім Багдановіч. «Маёвая песня»	65
Урок 16. Данута Бічэль. «Роднае слова»	70
Урок 17. Мікола Арочка. «Хлеб роднай мовы»	76
Урок 18. Еўдакія Лось. «Дзяўчаты мінулае вайны»	81
Урок 19. Ніл Гілевіч. «Маці»	85
Урок 20. Якуб Колас. «Дзядзька-кухар»	91
Урокі 21—22. Якуб Колас. «Дзядзька-кухар». Вобраз дзядзькі Антося	95
Урок 23. Творчая работа. Паэзія	102
Урок 24. Змітрок Бядуля. «На Каляды к сыну»	104

Уроки 25—26.	Зміток Бядуля. «На Каляды к сыну». Маральны аспект выбару герояў	108
Урок 27.	Зміток Бядуля. «На Каляды к сыну». Асэнсаванне ўзаемаадносін бацькоў і дзяцей	117
Урок 28.	Творчая работа. Навучальнае сачыненне-разважанне пра ўзаемаадносіны блізкіх людзей	122
<i>Літаратура</i>	125